

Trump elnök varsói beszéde

2017. július 17.

MAGYAR NEMZETI BANK

Készítette:

Láta:

Jóváhagyta:

1. VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ

Donald Trump 2017. július 5-én, mintegy 20 fős küldöttség élén Varsóba utazott. A lengyel főváros az amerikai elnök második hivatalos külföldi útjának első állomása volt, amelyet azért keresett fel, hogy négy szemközt találkozzon Andrzej Duda lengyel államfővel, plenáris megbeszélést folytasson a lengyel partnerekkel, majd részt vegyen a Három Tenger Kezdeményezés csúcstalálkozóján. Július 6-án délután beszédet tartott az 1944-es, Hitler-ellenes varsói felkelésben fontos szerepet játszott fővárosi Krasinski téren. Donald Trump „történelmi jelentőségű külpolitikai programbeszédként” bejelentett szónoklata rendhagyónak volt mondható, hiszen beiktatása óta most először vázolta fel az amerikai elnök azt, hogy milyen világhatalmi szerepet szán az Egyesült Államoknak.

A Három Tenger Kezdeményezés varsói csúcstalálkozóján tett látogatásával Trump kifejezte az Adriai-, a Balti- és a Fekete-tenger között fekvő 12 uniós tagállam által létrehozott szövetség céljai iránti elkötelezettségét. Az amerikai elnök beszédének meghatározó részét képezték a régió energia- és biztonságpolitikájával kapcsolatos kijelentések. Beszédében Trump kiállt a „nyugati civilizáció” mellett és ígéretet tett a keresztény értékek amerikai részről történő védelmezésére. Trump kifejezte az Egyesült Államok elköteleződését a NATO-egyezmény V. cikke mellett is, és felszólította Oroszországot destabilizáló külpolitikájának megszüntetésére, illetve – meglepő módon – élesen bírálta és a fejlődés gátjának nevezte a nyugati országok adminisztrációira jellemző bürokráciát.

A beszéd időbeli és térbeli „ütemezése” optimális volt, osztatlan sikert aratott a Varsóban összegyűlt tömeg körében, illetve több kormánykritikus amerikai napilap is a megszokottnál kedvezőbb képet festett az amerikai elnök varsói szerepléséről.

2. A HÁROM TENGER KEZDEMÉNYEZÉS

A Lengyelország és Horvátország vezetésével 2016-ban útjára indított Három Tenger Kezdeményezés célja az Adriai-, a Balti- és a Fekete-tenger által határolt térség országai kereskedelmi, infrastrukturális, energiapolitikai és külpolitikai kapcsolatainak erősítése. A kezdeményezésben a következő 12 közép-kelet-európai EU-tagország vesz részt: Ausztria, Bulgária, Csehország, Észtország, Horvátország, Magyarország, Lengyelország, Lettország, Litvánia, Románia, Szlovákia és Szlovénia. A megállapodásban részes országokra általánosságban jellemző az orosz olajra és földgázra utaltság miatti kiszolgáltatott helyzet. Az oroszoktól való energiafüggettség csökkentése érdekében Lengyelország 2015-ben, Świnoujścieben nagy kapacitású, cseppfolyósított földgáz-terminált épített, amelynek stratégiai szerepe¹ lehet a térség energiaellátásában. A 12 országból álló szövetség legnagyobb gazdaságát képviselő lengyel kormány prioritásként tekint továbbá a litván Klaipėda és a görög Thessaloniki kikötővárosait összekötő, nyolc országot érintő, „Via Carpatia” névre keresztelt autópálya megépítésére is.²

A kezdeményezésben részt vevő tagországok államfőinek találkozóját minden évben más tagállam látja vendégül. Idén - július 6-án és 7-én - a lengyel fővárosban, Varsóban rendezték meg a találkozót, amelyre Donald Trump amerikai elnök is ellátogatott. Ugyan az Európai Unió több

¹ Az új vezetékrendszer az Északi-tengertől az Adriai-tengerig húzódna, és fő szerepe az lenne, hogy a közép-kelet európai térséget részben mentesítse az orosz gáztól való függőségtől.

² <http://uk.reuters.com/article/uk-poland-usa-trump-factbox-idUKKBN19POU1>

képviselője is a projekttel szembeni szkepticizmusának adott hangot, az amerikai elnök beszéde azonban egyértelműen pozitív politikai és gazdasági üzenetként értelmezhető a közép-kelet európai országok perspektívájából. A Három Tenger Kezdeményezés alappiléréként szolgáló független energiapolitikával kapcsolatban Trump az Egyesült Államok támogatásáról biztosította a régió országait, és hozzátette, hogy az USA meg kívánja erősíteni a térséghez kötődő gazdasági és kereskedelmi kapcsolatait is.

3. A BESZÉD LEGFONTOSABB ÜZENETEI³

Az amerikai elnököt a first lady, Melania Trump szólította a pódiumra, miután elmondta köszöntőjét. Donald Trump az Amerikai Egyesült Államok Lengyelország iránti tiszteletének kifejezésével kezdte beszédét: a lengyel nép szerint nem csupán saját régióját gazdagítja, hanem hozzájárul

az Egyesült Államok sokszínűségéhez is. Megköszönte azt a támogatást, amelyet a 2016-os amerikai elnökválasztási kampány során kapott és kifejezte háláját azért a vendégszeretetért, amellyel fogadták, s amelyet a Lengyelországban állomásozó amerikai haderő is élvez.

Ezt követően gratulált a lengyel elnöknek a Három Tenger Kezdeményezéshez, és elmondta, országa szeretné bővíteni együttműködését a szervezettel, szorosabbra fűzve az érintett országok közötti gazdasági és kereskedelmi szálakat is. Hangsúlyozta, az Egyesült Államok elkötelezett támogatója annak, hogy megszűnjön Lengyelország energiafüggése, ennek érdekében pedig támogat minden olyan kezdeményezést, amely az ország alternatív energiaforrásokhoz való hozzáférését szolgálja.

Trump beszédében több alkalommal is kifejezte a Lengyelország iránti csodálatát. Az országot Európa földrajzi értelemben vett szívének, népét pedig a kontinens lelkének nevezte, majd hosszasan méltatta Lengyelország világtörténelem során szerzett érdemeit, s utalt az ország több kiemelkedő alakjára is. Annak a meggyőződésének adott hangot, hogy a lengyel nép szellemiségének

a gonosz és a háború felett aratott győzelmei történelmi példákon keresztül adnak reményt a jövő számára: Lengyelország tehát a remény szimbóluma. Az amerikai elnök párhuzamot vont az Amerikai Egyesült Államok és Lengyelország függetlensége, szabadságszeretete és bátorsága között, kiemelve, hogy ezek az értékek különleges kapocsként kötik össze a két ország népét.

A lengyel történelem kiemelkedő momentumainak és személyiségeinek megidézése után szónoklatában a jelenkort fenyegető új veszélyekre tért rá az amerikai elnök. A nyugati világ magabiztosságát véleménye szerint az agresszió, a propaganda, a pénzügyi bűnözés és a számítógépes hadviselés új formái teszik próbára.

Sürgette Oroszországot, hogy szüntessen be minden destabilizáló tevékenységet Ukrajnában és másutt, valamint hagyjon fel az ellenséges kormányok támogatásával Szíriában és Iránban. Arra is ösztönözte Oroszországot, hogy csatlakozzon a felelős nemzetek közösségéhez, a közös ellenségekkel szembeni harchoz és a civilizáció megvédéséhez.

3 <http://edition.cnn.com/2017/07/06/politics/trump-speech-poland-transcript/index.html>

Donald Trump ezt követően arra emlékeztetett, hogy a Nyugat felemelkedése nem az adminisztrációnak és a szabályozásnak köszönhető, hanem annak, hogy a polgároknak volt lehetőségük álmaik megvalósítására és sorsuk beteljesítésére. Napjainkban ugyanakkor a jólétet az Atlanti-óceán mindkét partján „láthatatlan ellenség” fenyegeti, amelyet kormányzati bürokráciának hívnak.

Felhívást intézett Lengyelország, Európa és Amerika népeihez arra, hogy egyesült erővel nézzenek szembe a kívülről és belülről fenyegető veszélyekkel, védjék meg kultúrájukat, hitüket és hagyományait, amelyek identitásuk alapjait jelentik. Hangsúlyozta, az Egyesült Államok hisz abban, hogy a közös érdekek megvédésének legjobb eszköze a szabad, szuverén és független államok erős szövetsége. Éppen ezért várja el valamennyi NATO-tagállamtól a közösen vállalt kötelezettségek maradéktalan teljesítését. Ezzel kapcsolatban pedig kiemelte, hogy az Egyesült Államok határozott kiállásának és példamutatásának köszönhetően dollármilliárdokkal gyarapodott a közös védelmi kassza, illetve hangsúlyozta, hogy a védelem anyagi biztosítását és a jövőbe vetett hit demonstrálását illetően Európától még mindig többet vár. A biztonság ugyanis szerinte nem csupán pénz, hanem szándék kérdése is, ahogyan ezt Lengyelország történelme is bizonyítja. Véleménye szerint napjaink legfontosabb kérdése az, hogy a Nyugat akarja-e egyáltalán a túlélést, elég erős meggyőződéssel bír-e ahhoz, hogy bármi áron megvédje magát.

Donald Trump hangsúlyozta, hogy a világ legerősebb gazdaságai még ha a legjobb fegyverekkel a kezükben szállnak is harcba, nem lehetnek kellőképpen erősek a túléléshez stabil értékek és erős családok nélkül.

Kiemelte a kiválóság megjutalmazásának, az innováció támogatásának, a lehetőségek folyamatos tágitásának, illetve a méltóság, az emberi jogok és az élet tiszteletének fontosságát. Hangsúlyozta a nők felemelésének szükségességét, ami szerinte a sikeres társadalom egyik alappillére.

4. A BESZÉD SAJTÓÉRTELMEZÉSE

A **The Wall Street Journal** szerint – a korábbi elnöki retorikával ellentétben – Trump beszédének célközönsége nem szorítkozott az amerikaiakra, a szónoklat az egész világhoz szólt. Beiktatása óta az amerikai elnök most először beszélt arról, hogy milyen globális szerepet szán az Egyesült Államoknak. A lap szerint a beszéd központi üzenete az USA superhatalmi státuszának változatlanlansága, és a nyugati civilizáció értékeinek megőrzése melletti elköteleződés volt. A lap a beszéd legfontosabb külpolitikai mondanivalójának Lengyelország energiaellátásának diverzifikálását, valamint Oroszországnak az ukrajnai, a szíriai és az iráni destabilizáló intézkedései beszüntetésére való felszólítását tartja. A szerzők kiemelték, hogy Trump többször is hangoztatta, hogy az USA elkötelezett a NATO-egyezmény V. cikkének betartása mellett és az elnök felhívta a figyelmet a nyugati civilizációt fenyegető „elnyomó ideológiákra”, amelyek alatt – bár magát a kifejezést tudatosan kerülte - egyértelműen a radikális iszlamizmust értette. Trump, utalva XVI. Benedek pápa gondolataira, figyelmeztetett az Európában teret nyerő szekularizáció veszélyeire. Az amerikai elnök beszédében kifejtette, hogy hiányolja a nyugati civilizáció büszkeségének és önbizalmának megnyilvánulását.⁴

4 <http://edition.cnn.com/2017/07/06/politics/trump-speech-poland-transcript/index.html>

A **Bloomberg** azt emelte ki, hogy Trump meglepő módon a nyugati országokra leselkedő veszélyek között említette a bürokráciát és – nem nagy meglepetést okozva – a terrorizmust, miközben a nemzetállamok szuverenitásának jelentőségét hangsúlyozta.⁵

A **The New York Times** szerint az amerikai elnök nem is „pozicionálhatta” volna jobb helyre a nacionalista lengyel kormányparti tábor számára kellemesen csengő szavait, mint Varsóba. A kiváló érzékkel megválasztott helyszín és közönség kedvezett az Egyesült Államok elnökének, aki a lelkes tömeg előtt teljes elégedettséggel távozhatott a pódiumról, de elégedett lehetett a lengyel kormány is, amelynek intézkedéseit – a jogállamiságot erodáló lépések miatt – kritikus szemmel figyeli az Európai Unió. A lap szerint a amerikai elnök látogatása lengyel diplomáciai siker, hiszen a világ egyik szuperhatalma hosszasan méltatta az ország érdemeit, és lehetőséget adott Lengyelországnak arra, hogy bizonyítsa: bátor és erős szövetségese az Amerikai Egyesült Államoknak, amely osztja az ország nacionalista nézeteit. A napilap Pawel Lisicki jobboldali véleményvezér szavait idézte, aki szerint a sodró beszéd megérintette a lengyel nép legmélyebb érzelmeit.⁶

A **The New York Times** egy másik cikkben rámutat arra, hogy a beszédben két, egymástól merőben eltérő narratíva olvad össze: egyrészt a Steve Bannon, elnöki politikai főtanácsadó és vezető stratégia, másrészt pedig a H. R. McMaster, nemzetbiztonsági tanácsadó által képviselt nézetek. Előbbi szerint Európa szemét fel kell nyitni az iszlám általi fenyegetettség terén és meg kell értetni vele azt, hogy a II. világháború után kialakult „liberális nonszensz” gyengíti a nyugatot a bevándorlókkal és terroristákkal teli világban. Eszerint a túléléshez mindennél fontosabb a keresztény identitás megtartása. Utóbbi szerint ugyanakkor a világ biztonsága azon áll vagy bukik, hogy az Egyesült Államoknak sikerül-e megőriznie domináns szerepét a II. világháború után kialakult szövetségi rendszerben. Ennek alapján a beszéd legfontosabb üzenete az Észak-atlanti Szerződés V. cikke melletti határozott elköteleződés. A cikk szerzője szerint az amerikai elnök végül ötvözte a két értelmezést „korszakalkotó” beszédében, amely nem a Nyugat győzelmét vizionálta, hanem annak – a lengyel érzelmekkel összeegyeztethető módon – megtörhetetlenségét helyezte a középpontba.⁷

Míg a New York Times olvasata szerint Lengyelország nem Nyugat vagy Kelet, hanem Európa középpontja, addig a **The Atlantic** a Nyugat új értelmezésére hívja fel a figyelmet, amelyet elsősorban a beszéd nacionalista érzelmű hallgatósága érthetett meg. E faji és vallási megközelítés szerint jobbra fehér és keresztény országok tartoznak a blokkhoz. A lap szerint Donald Trumpot megelőzően valamennyi amerikai elnök – George H. W. Bushtól Barack Obamaig – azt hangsúlyozta, hogy a hidegháború lezárultával a Nyugat már nemcsak az Amerikai Egyesült Államokkal azonosítható, hanem a demokráciával és a kapitalizmussal is, így a politikai és gazdasági értékek hordozhatósága révén immár nem földrajzilag határozható meg. A cikk felhívja a figyelmet a beszédben rejlő „paranoiára” is, amely szerint napjaink központi kérdése az, hogy a Nyugat egyáltalán akarja-e a túlélést.⁸

5 <https://www.bloomberg.com/news/articles/2017-07-06/trump-to-question-west-s-will-to-survive-in-speech>

6 https://www.nytimes.com/2017/07/06/world/europe/donald-trump-warsaw-speech.html?mcubz=1&_r=0

7 <https://www.nytimes.com/2017/07/11/opinion/trump-poland-speech-west.html>

8 <https://www.theatlantic.com/international/archive/2017/07/trump-speech-poland/532866/>

A **Fox News** szerint az elnök képes volt megragadni a korszellemet, ami által eddigi elnöksége legfontosabb beszédét mondta el Varsóban. Deklarálta, hogy Lengyelország a remény szimbóluma lett azzal, hogy a történelem során mindig megvédte szabadságát és a nyugati értékeket. A radikális iszlám terrort elnyomó ideológiának nevezte, amelyet a benne rejlő gonoszság és az ártatlanokkal szemben alkalmazott erőszak minősít. A beszéd egyben visszatekintés volt a lengyel történelem meghatározó momentumaira és hőseire, emellett megidézte Ronald Reagan 30 évvel korábbi eszméit az emberi szellemről, a szabad és odaadó népről, amelyet semmivel sem lehet megtörni.⁹

A magyar sajtó - Krzysztof Szczerski politológus, a lengyel államfő kabinetfőnöke és külügyi államtitkára Magyar Távirati Iroda által közvetített szavaira hivatkozva - külpolitikai programbeszédet várt Varsóból, míg a beszéd az amerikai médiában annak ellenére is sokkal „kisebb port kavart”, hogy közvetítésének időzítése során figyelembe vették a két kontinens közötti időeltolódást annak érdekében, hogy minél többen követhessék élőben a beszédet az Egyesült Államokban is. Az amerikai lapok összességében sikerként értékelték az erőteljes hangvétellű beszéd lelkes fogadtatását. Kiemelték a Nyugat újradefiniálását és a nacionalista beállítottságú üzeneteket. Jelentősnek azonban leginkább Donald Trump és Vlagyimir Putyin orosz elnök későbbi találkozásának perspektívájából tartják a beszédet, melyben szerintük az amerikai elnök orosz kollégájának szánt üzeneteit foglalta össze bilaterális megbeszélésük előtt.¹⁰

9 <http://www.foxnews.com/opinion/2017/07/06/trump-speech-in-poland-reagan-is-nodding.html>

10 <http://www.wsj.com/podcasts/trump-warsaw-speech/B0BF499C-F4DA-488D-917D-BAD96BDAF5F5.html>